

PRAVDA ZA SVAKO DIJETE

Zaštita djece izložene riziku i djece u
kontakta sa pravosudnim sistemom u BiH

Ministarstvo pravde BiH
Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH
Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH
Federalno ministarstvo pravde
Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova

Federalno ministarstvo rada i socijalne politike
Ministarstvo pravde RS
Ministarstvo unutrašnjih poslova RS
Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite RS
Vlada Brčko distrikta BiH

AKCIONI PLAN PREVENCIJE MALOLJETNIČKOG PRESTUPNIŠTVA I PRIMJENE ALTERNATIVNIH MJERA U GRADU BANJOJ LUCI za period 2015.-2017. godine

ANALIZA STANJA MALOLJETNIČKOG PRESTUPNIŠTVA I PRIMJENE ALTERNATIVNIH MJERA U GRADU BANJALUCI

SADRŽAJ

Uvod – Proces i metodologija	strana 2.
Maloljetničko prestupništvo u Bosni i Hercegovini	strana 3.
Analiza stanja u Gradu Banjaluci	strana 8.

Na osnovu u posljednjih nekoliko godina naučenih lekcija i iskustava o stanju i problematici maloljetničkog prestupništva u BiH, UNICEF BiH je pokrenuo inicijativu za realizaciju projekta pod nazivom „Zaštita djece izložene riziku i djece u kontaktu sa zakonom u BiH – Pravda za svako dijete“ (u daljem tekstu: **Projekat**) u šesnaest lokalnih zajednica u BiH: Banjaluka, Bihać, Bijeljina, Brčko Distrikt BiH, Čapljina, Doboј, Istočno Sarajevo, Kozarska Dubica, Livno, Mostar, Prijedor, Sarajevo, Travnik, Trebinje, Tuzla i Zenica.

Partneri UNICEF-u, u realizaciji ovog Projekta su NVO „Biro za ljudska prava“ iz Tuzle, „Centar za istraživanje politike suprostavljanja kriminalitetu“ iz Sarajeva i „Centar za ljudska prava“ iz Mostara.

Projekat, kao i u njegovoj prvoj fazi, finansiraju Švicarska razvojna kooperacije (SDC) i Švedska razvojna Agencija (SIDA).

Osnovni cilj Projekta je dalje osnažiti reformu sistema maloljetničkog pravosuđa u BiH u skladu sa međunarodnim standardima.

Prva faza realizacije Projekta u Banjaluci je izrada *Akcionog plana prevencije maloljetničkog prestupništva i primjene alternativnih mjera u Gradu Banjaluci* (u daljem tekstu: **Akcioni Plan**).

Akcioni plan pripremaju, uz stručnu pomoć i asistenciju osoblja „Biroa za ljudska prava“ iz Tuzle, članovi radne grupe za implementaciju Projekta „Pravda za svako dijete“, koji je 05. decembra 2014. godine svojim rješenjem formirao gradonačelnik Banjaluke.

Članovi banjalučke Radne grupe su:

1. Ljiljana Radovanović, savjetnik – koordinator za društvene djelatnosti, Grad Banjaluka,
2. Milenko Malinović, šef Odsjeka za obrazovanje, zdravstvo i socijalnu zaštitu, Grad,
3. Bojan Zec, JU „Centar za socijalni rad“, Banjaluka,
4. Snježana Vuksan, JU „Centar za socijalni rad“, Banjaluka,
5. Mladen Golić, psiholog, JZU Dom zdravlja, Banjaluka,
6. Tatjana Ninković, okružni tužilac, Okružno tužilaštvo, Banjaluka,
7. Miroslav Đurić, šef Odsjeka za suzbijanje maloljetničke delinkvencije u Sektoru kriminalističke policije Centra javne bezbjednosti Banjaluka,
8. Dragan Uletilović, sudija za maloljetnike Osnovnog suda Banjaluka
9. Nada Rosić, pedagog, Poljoprivredna škola Banjaluka,
10. Gordana Janjić, psiholog, Osnovna škola „Dositej Obradović“, Banjaluka,
11. Nada Đajić, KPZ „Tunjice“, Banjaluka
12. Maša Mirković, Udruženje građana „Nova generacija“, Banjaluka, i
13. Nikola Dorontić, Udruženje građana „Pro familia“, Banjaluka.

Radna grupa imenovana je na period od dvije godine, sa zadacima:

- da saraduje sa UNICEF BiH i UG „Biro za ljudska prava“ iz Tuzle na implementaciji Projekta „Pravda za svako dijete“ na jačanju sistema prevencije maloljetničke delinkvencije, kao i stvaranja uslova za primjenu alternativnih mjera pri postupanju sa djecom koja su u sukobu sa zakonom u lokalnoj zajednici, sa ciljem njihove rehabilitacije i reintegracije u društvo;
- da obezbijedi implementaciju aktivnosti čiji je cilj promocija prevencije maloljetničke delinkvencije i
- da obezbijedi integrisani multisektorski pristup realizaciji projekta.

Rješenjem Gradonačelnika od 05.05.2015. godine, promijenjen je koordinator grupe i imenovana Dajana Jaglica Đukić, diplomirani socijalni radnik iz Centra za socijalni rad Banja Luka. U radu grupe učestvovali su i Maja Zimonja, diplomirani psiholog zaposlen u KPZ Tunjice i Draško Valan, samostalni stručni saradnik za dječiju zaštitu, socijalnu i populacionu politiku.

1. U V O D

1.1. Proces i metodologija

Najvažnije aktivnosti koje bi trebale biti navedene u tabelarnom dijelu Akcionog plana, su:

- senzibilisati javnost o značaju primjene alternativnih mjera,
- razviti sistemsku primarnu prevenciju maloljetničkog prestupništva u Gradu Banjaluci,
- unaprijediti infrastrukturu i stvarati uslove za primjenu alternativnih mjera,
- unaprijediti znanje i vještine profesionalaca koji rade na primjeni alternativnih mjera, te provode mjere prevencije maloljetničkog prestupništva,
- ojačati postojeće resurse za terapijski rad,
- uspostaviti praćenje i koordinaciju svih aktivnosti u okviru akcionog plana.

Akcioni plan se radi u skladu sa HRBAP metodologijom (HRBAP – Human Rights Based Approach to Programming), koja stavlja na prioritetno mjesto realizaciju dječijih prava u skladu sa Konvencijom o pravima djeteta.

Metodologija je UNICEF-ova, modifikovana na bosanskohercegovačke specifičnosti u okviru Projekta „Zaštita djece izložene riziku i kontaktu sa zakonom u Bosni i Hercegovini“ i koristi se i u Projektu „Pravda za svako dijete“ (u daljem tekstu: **Projekat**).

Ključni aspekt pristupa razvoju jeste odgovornost. Sa stajališta ljudskih prava, pojedinci ili grupe su nosioci određenih prava, dok su institucije i vlasti, kao nosioci dužnosti, odgovorni za poštovanje, realizaciju i zaštitu tih prava. Ovakav pristup planiranju koristi smjernice i načela ljudskih prava za potrebe izgradnje kapaciteta i njihovog funkcionisanja.

Svim relevantnim institucijama u Banjaluci dostavljeni su upitnici i dogovoren vremenski okvir u kome je potrebno dostaviti popunjene upitnike. Projektni tim Biroa za ljudska prava (u daljem tekstu: **Projektni tim**) održao je u januaru i februaru 2015. godine više sastanaka u institucijama koje se bave djecom i maloljetnicima, radi popunjavanja HRBAP matrica.

Popunjeni HRBAP upitnici i matrice relevantnih podataka o djeci i maloljetnicima u Gradu Banjaluci, dopunjeni *Strategijom razvoja Grada Banjaluka u periodu 2007 – 2015. godine*, te *Omladinskom politikom Grada Banjaluke za period 2013.-2017.*, omogućili su izradu nacrtu dokumenta, koji Radna grupa treba da analizira, dopuni i usvoji na jednom ili više svojih sastanaka.

Izradi Akcionog plana prethodila je Analiza stanja maloljetničkog prestupništva u Banjaluci. Iz nje bi se trebali uočiti eventualni nedostaci u pojedinim segmentima, a koje je, takođe eventualno, moguće bez velikih rashoda otkloniti, da bi se prevencija maloljetničkog prestupništva dovela na upravljivi nivo.

1.2. Maloljetničko prestupništvo u Bosni i Hercegovini

Maloljetničko prestupništvo može se operativno definisati kao društveno nepoželjno i neprihvatljivo ponašanje i/ili postupci, koje čine djeca – pojedinci ili grupe (do 14 godina starosti – djeca, između 14 i 16 godina – mlađi maloljetnici, između 16 i 18 godina – stariji maloljetnici, a koje društvo i njegovi organi – vlast i ustanove – (zakonom ili drugim javnim dokumentima) propisanim mjerama i postupcima predupređuju i/ili kažnjavaju, u rasponu od policijskog upozorenja do maloljetničkog zatvora.

Predupređivanje – prevenciju maloljetničkog prestupništva obično dijele na **primarnu prevenciju** – odvratanje sve djece, pa i adolescenata od situacija u kojima mogu počinuti delikt (tako što će se, na primjer, baviti 'neizazovnim' aktivnostima), i formiranje njihovih stavova (vaspitavanje) da, i ako dođu u iskušenje, svjesno izbjegnu činjenje prestupa; **sekundarnu prevenciju**, koja je u osnovi ista kao i primarna, samo što je fokusirana na takozvane ranjive grupe mladih, odnosno mlade natprosječno izložene izazovu delinkvencije (djeca iz degradiranih porodica, djeca sklona društveno neprihvatljivim ponašanjima, djeca – žrtve nasilja, i tako dalje, zanemarujući pri tom rizike takvog grupisanja djece) i **tercijarnu prevenciju**, odnosno mjere i postupke koji će maloljetne delinkvente odvratiti od ponavljanja delikta, istog ili drugog. U tom smislu, mjere sankcija najvažniji su, mada ne i jedini dio tercijarne prevencije.

Idealna prevencija maloljetničke delinkvencije bila bi društvo koje je uspostavilo sve oblike socijalne zaštite, odnosno koje stimuluše solidarnost i zdrav takmičarski duh, bez stvaranja društvenih razlika. Izgradnja takvog društva je dugotrajan i naporan proces, sa vrlo mnogo faktora, segmenata i aspekata. Može se reći da nijedna država svijeta nije izgradila takvo društvo.

Ali činjenica, da su na tome putu brojna društva uspješno odmakla, nameće potrebu da Bosna i Hercegovina, tamo gdje je to moguće i dostižno (i pored ograničenja, proizašlih iz poratnog naslijeđa i društvenih i ekonomskih teškoća u kojima se zemlja nalazi), ubrza izgradnju sistema i mjera prevencije maloljetničke delinkvencije. Jer kada bi svaka institucija čekala na idealne uslove za vršenje svoje misije, pitanje je da li bi ih ikada dočekala. Bosnu i Hercegovinu na to upućuju i brojni međunarodni sporazumi, konvencije i drugi obavezujući dokumenti i propisi, koje je država prihvatila.

Poznato je da je, među zemljama u tranziciji, u Bosni i Hercegovini svaki socijalni proces, a pogotovo progres komplikovaniji i usporeniji, zbog brojnih opštepoznatih razloga. To se, svakako, odnosi i na proces prevencije maloljetničke delinkvencije. Ali tačno je i to, da maloljetnička delinkvencija nije nova pojava, da zemlja ima dugogodišnje iskustvo u „hrvanju“ sa njom, da postoje neophodne institucije čiji je to važan, nekima od njih – i jedini zadatak. Ako ne postoje na nivou države, postoje na nivou entiteta i propisi, koji se kroz praksu popravljaju i prilagođavaju i potrebama, i pomenutim međunarodnim dokumentima, i dobrim praksama u regionu i šire. To, što bi se lakše rješavala delinkvencija mladih u bogatijem, organizovanijem i zaposlenijem društvu, ne umanjuje obavezu da se efikasnije i bolje iskoriste sredstva i postupci koji već postoje. Naprotiv, upravo bolje korištenje postojećih resursa doprinos je izgradnji društva kakvo bismo željeli za svoju djecu.

Prema podacima entitetskih zavoda za statistiku, u 2013. godini na 1.000 mladih od 14 do 18 godina starosti, u Federaciji BiH bilo je 4,96 prijavljenih delinkvenata, a u Republici

Srpskoj 5,18. Te godine broj maloljetnih delinkvenata opao je u odnosu na prethodnu, 2012. godinu i vratio se na prosjek od oko 900 prijavljenih u oba entiteta godišnje, što je 5 od 1.000 mladih tih godina života. Moglo bi se stoga reći da maloljetnička delinkvencija danas u BiH nije dramatičan, ali jeste jedan od složenijih problema, s obzirom na njene dugoročne posljedice. Također, ne trebamo zanemariti da postoji i crna brojka, budući da nerijetko imamo zataškavanje počinjenih djela od strane škole, roditelja, privatnog sektora i lokalne zajednice.

Za ukupnu prevenciju maloljetničke delinkvencije prva i osnovna institucija je porodica u kojoj maloljetnici žive. Sve je u redu kada je ona dovoljno snažna da njihovu moguću delinkvenciju spriječi, suzbije, eventualno sanira i ne dozvoli recidiv. Savršeni uslovi za maloljetničko prestupništvo nastaju kada je porodica slaba i ugrožena.

Sljedeća ključna institucija je škola, osnovna i srednja, koju daleko najveći broj maloljetnika, pa i delinkventi, pohađaju. To, pored ostalog, znači da, pored učenja, mladi u školi trebalo bi da imaju i mogućnosti da organizovano i sa drugovima provode i upražnjavaju svoje slobodno vrijeme; sport, hobije, kulturne potrebe i drugo. Škola je presudna i zbog toga što, ako porodica ne vrši svoju vaspitnu ulogu, onda škola postaje „rezervna porodica“, koja ne smije omanuti. Stoga je izuzetno važno da oni koji rade sa djecom budu što bolje upoznati sa teorijom i praksom prepoznavanja devijantnog ponašanja i tehnikama (i sredstvima) za njegovu prevenciju i prevladavanje.

(Znatno manju ulogu ima predškolska ustanova; njen rad ima isti cilj kao i prvi razredi osnovne škole – da stručno i ciljano socijalizuje dijete, sistematičnije nego dvorište ili igralište).

Vrlo je značajna uloga institucije lokalne zajednice – Gradske uprave. Ona je odgovorna za javna igrališta, sportske terene i druga mjesta za manje ili više organizovano okupljanje i aktivnost maloljetnika. Pored toga, kao (su)finansijer sportskih, kulturnih, hobističkih i drugih udruženja, lokalna zajednica može presudno da utiče na njihov organizovan odnos prema podmlatku – istim onim maloljetnicima, kojima prijete iskušenje delinkvencije. A nadasve, lokalna zajednica je i prva, temeljna instanca vlasti. U njoj su nadležnosti rad opštih socijalnih ustanova – centara za socijalni rad, te predškolskih ustanova. Na žalost: nisu, mada bi mogla biti, materijalna sredstva za rad školstva, sporta, kulture, (zgrade, tereni, oprema), koja su u nadležnosti narednih stepenika vlasti, ali sve se te aktivnosti odvijaju u njenom prostoru, i njena odgovornost i interes od presudne su važnosti i za njih.

Druga grupa institucija djeluje pošto se delikt desio, odnosno na zaštiti pravnog poretka i, samim tim – na tercijarnoj prevenciji maloljetničke delinkvencije. To su policija, tužilaštvo i sud, odnosno institucije koje predlažu i/ili odlučuju ima li razloga za sankciju maloljetnom počinocu i koju sankciju.

Treću grupu čine stručne ustanove kojima je prevencija maloljetničke delinkvencije važan zadatak (centar za socijalni rad, centar za mentalno zdravlje, ...), ili jedini zadatak (dnevni centar, disciplinski centar, vaspitna ustanova, vaspitno-popravni dom, maloljetnički zatvor). To su, dakle, institucije koje te sankcije sprovede.

Upravo motivisano preventivnim aspektom sankcija, odnosno izbjegavanjem 'osvetničke', retributivne dimenzije sankcija, a zaštitom prava i potrebe za izgradnjom i socijalizacijom mlade ličnosti, već godinama ni polovina prijavljenih maloljetnih prestupnika ne izađe pred sud, kao što to i preporučuju međunarodni dokumenti i konvencije.

U Bosni i Hercegovini dominira, i normativno i u teoriji i u primjeni, stanovište da (a) sankcije treba da su utemeljene koliko na zaštiti društva od akata delinkvencije, toliko i na

zaštiti ljudskih prava samih maloljetnih delinkvenata, i da (b) treba da budu neodvojiv i bitan dio prevencije. Ono ima i praktične razloge; jasno je da svako treba da odgovara za počinjeni delikt, ali društvu je presudno važno da se taj delikt ne ponovi, a pogotovo da ne postane trajni način ponašanja nikoga, a pogotovo ne maloljetnika.

Međutim, problem primjene ove politike je u tome što se ne zna šta je sa mjerama prema maloljetnim prestupnicima koji nisu izašli pred sud, a jesu prestupnici.

Pogledajmo prvo aspekt praćenja (ili izvještavanja, svejedno).

Na primjer, *Zakon o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku Republike Srpske* (koji je na snazi od 2011. godine) za maloljetne delinkvente predviđa:

- policijsko upozorenje (upozorava policija, uz odobrenje tužioca);
- vaspitne preporuke, koje može dati tužilac ili sudija, bez pokretanja postupka; (lično izvinjenje oštećenom; naknada štete oštećenom; redovno pohađanje škole, posjećivanje vaspitnih, obrazovnih, psiholoških i drugih savjetovašta; rad za opšte dobro; i liječenje u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi);
- vaspitne mjere, koje može izreći samo sud u krivičnom postupku; ((a) Mjere upozorenja i usmjeravanja: ukor suda, posebne obaveze i upućivanja u vaspitni centar, (b) mjere pojačanog nadzora, ili porodica, ili druge porodica, ili centra za socijalni rad, (c) zavodske mjere: upućivanje u vaspitnu ustanovu, u vaspitno-popravni dom ili u drugu ustanovu za osposobljavanje); i
- maloljetnički zatvor, koji takođe može izreći samo sud.

Kao jedne od mjera upozorenja i usmjeravanja sud može izreći i posebne obaveze, od kojih se većina, po sadržaju, ne razlikuje od vaspitnih preporuka; redovno školovanje ili rad, odnosno osposobljavanje za rad, rad za opšte dobro, posjećivanje savjetovalita, ako treba – liječenje, i dodatno: da prestupnik izbjegava štetna društva i mjesta, te da bez odobrenja suda ne smije napustiti mjesto stanovanja.

(Od početka 2015. godine u Federaciji BiH na snazi je zakon istovjetnog naziva i sadržaja; u 2013. godini (koju posmatramo), u Krivičnom zakonu Federacije nije bilo policijskog upozorenja, niti je sud imao na raspolaganju mjeru „ukor suda“, ali ostalo je bilo manje-više isto).

Nije najjednostavnije, ali se može složiti u neki sistem.

A u primjeni: po Statističkom zavodu RS, u Poglavlju „Pravosuđe“ Godišnjaka 2014. godine, u 2013. godini policija je tužilaštvima prijavila 277 maloljetnih učinilaca krivičnog djela, koja nisu pokrenula postupak protiv 133 učinioca (48 %), obustavila su postupak protiv 11 učinilaca (4 %), dok su sudovima predložila izricanje sankcije za 133 učinioca (48 %).

Iz ovakvog pregleda mogu se pretpostavljati nastavci, ali se u stvari ne zna: da li to znači da su se na 48 % svih maloljetnih učinilaca krivičnih djela primjenile odredbe koje opravdavaju primjenu načela oportuniteta (necjelishodnost, mala šteta, itd. itsl.) ? Da li su u onih 11 slučajeva tužioci razmotrili svoja ovlaštenja za primjenu vaspitnih preporuka?

Dalje, od 133 za sankcionisanje predložena maloljetnika u Republici Srpskoj, sudovi su sudili 67 učinilaca (50 %). Šta je sa ostalima, ne piše. Od suđenih 67, obustavljen je postupak za 13. Da li zbog vaspitne preporuke sudije, ni to se ne zna. Sankcija je izrečena za 54 učinioca, što je manje od 20 % od 277 prijavljenih. Niko nije dobio kaznu maloljetničkog

zatvora, 2 su dobila zavodsku mjeru, 24 – mjeru pojačanog nadzora (ne zna se čijeg), a 28 – ukor ili upućivanje u vaspitni centar (ne zna se koliko ukora, a koliko upućivanja)¹.

U istoj godini, prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, u Federaciji je bilo 600 učinilaca krivičnih djela, tužilašta su odbacila 191 prijavu (32 %, bez da se navode razlozi), obustavila postupak protiv 138 učinilaca (23 %, bez navoda zašto), a 271 učinioca (45 %) su predala na sud.

Sudovi su razmatrali 624 slučaja (vjerovatno: i iz ranijih godina), od čega su sudije obustavile 336 predmeta (54 %), bez indicije zašto, izrečeno je 11 mjera sigurnosti (?) (što je 2 %), ali ne znamo kojih, i 277 sankcija (44 %).

(Mjere sigurnosti iz člana 106. Krivičnog zakona F BiH su a) obavezno psihijatrijsko liječenje; b) obavezno liječenje od ovisnosti; c) zabrana vršenja poziva, aktivnosti ili funkcija; d) zabrana upravljanja motornim vozilom; i e) lišenje predmeta. Njih sud može izreći samo uz sankciju. Nejasno je misli li Federalni statistički zavod na te mjere sigurnosti ?).

Sa druge strane, Federalni zavod daje pregled sankcija koje izriču sudovi maloljetnim prestupnicima, i to višegodišnji pregled. Imajući u vidu svrhu ovog dokumenta, navodimo ih:

Godine:	2009	2010	2011	2012	2013
Ukupno izrečeno sankcija:	176	188	217	286	258
Nisu sankcije*:					
Ukor	-	-	-	-	-
Rad za opšte dobro:	-	-	-	1	-
% od sankcija iz te godine				0,3	
Discipinske mjere:					
Disciplinski centar:	9	7	32	68	80
% od sankcija iz te godine	5,1	3,7	14,7	23,8	31,0
Mjere pojačanog nadzora:	151	170	171	211	168
% od sankcija iz te godine	86,0	90,4	78,8	73,4	65,1
porodice:	98	125	130	147	110
% od sankcija iz te godine	55,7	66,5	59,9	51,4	42,6
u drugoj porodici:	-	-	1	-	2
% od sankcija iz te godine	0,0	0,0	0,5	0,0	0,8
organa starateljstva:	53	45	40	64	56
% od sankcija iz te godine	30,1	25,6	22,7	36,4	31,8
Zavodske mjere ukupno:	13	7	13	3	7
Vaspitna ustanova.	11	2	9	1	3
% od sankcija iz te godine	6,3	1,1	4,1	0,3	1,2
Vaspitno-popravni dom:	-	5	4	2	4
% od sankcija iz te godine	0,0	2,7	1,8	0,7	1,6
Specijalna vaspitna ustanova:	2	-	-	-	-
% od sankcija iz te godine	1,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Maloljetnički zatvor:	3	4	1	3	3
% od sankcija iz te godine	1,7	2,1	0,5	1,0	1,2

*napomene:

- Zavod nije uočio da te godine u Federaciji ukor suda ne postoji kao sankcija.
- rad za opšte dobro je vaspitna preporuka ako je izrekne sudija, ili posebna obaveza uz sankciju, ako je izrekne sud, ali nije sankcija.

¹ Moramo upozoriti da se u istom Godišnjaku, ali u Poglavlju „Socijalna zaštita“, u tabeli 30.4. navodi sasvim drugi broj - 606 vaspitnih mjera suda: 128 ukora, 73 pojačana nadzora roditelja ili staratelja, 80 nadzora centra za socijalni rad, 16 upućenja u vaspitnu organizaciju, 10 upućenja u vaspitno-popravni dom, 9 upućenja u ustanovu za mentalno defektne, nijedan u maloljetnički zatvor, i čak 289 'ostalnih mjera' (47,8 % svih mjera !!!). Nismo uspjeli saznati odakle ovolike razlike.

Dakle, iz ove se tabele može vidjeti: da u petogodišnjem periodu sudovi vrlo rijetko dosuđuju maloljetnički zatvor, u manje od 2 % predmeta, a dominiraju alternativne mjere sudova. Opada i udio zavodskih mjera. Mjere pojačanog nadzora stagniraju, a relativno opadaju, sa devet od deset u 2010. godini na manje od dvije trećine u 2013. godini, jer upućivanje u disciplinski centar raste od svake dvadesete sankcije u 2009. do svake treće u 2013. godini, ili preko osam puta za pet godina. Uočimo još i to, da pojačan nadzor porodice kao sankcija opada sa skoro dvije od tri sankcije (u 2010.) na jedva dvije od pet (u 2013.), dok u istom periodu nadzor centra za socijalni rad raste, sa svake četvrte skoro na svaku treću mjeru.

Nema podataka da li su i koliko sudovi dosudili posebnih obaveza, uz mjere pojačanog nadzora.

Dakle vaspitne preporuke, koje imaju pravo dati tužilac i sudija za maloljetnike, a koje su ključni dio paketa diverzionih mjera, ne prati ni jedan zavod za statistiku. Nameće se kao logičan zaključak da je to stoga što, osim vrlo sporadičnih izuzetaka, vaspitne preporuke u stvari niko i ne donosi. Drugim riječima; pravosuđe u Bosni i Hercegovini štedro koristi mjere, alternativne zatvoru, ali diverzione, tj. mjere preusmjerenja sa vođenja redovnog krivičnog postupka, uopšte ne koristi.

Zašto je tako, djelomičan odgovor nalazi se u promemoriji sudija i tužilaca iz Republike Srpske, koji su devet mjeseci po početku primjene *Zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku*, dakle već u septembru 2011, uputili VSTV-u, nekim ministarstvima Republike Srpske i Zavodu za zapošljavanje RS (?).

Uočimo da zaključci/promemorija nisu upućeni nikom drugom; ni Narodnoj skupštini koja je Zakon donijela, ni opštinama, ni organizacijama za zaštitu dječijih prava (za koje smatraju da bi trebale biti uključene u Savjet za provođenje Zakona, čije osnivanje preporučuju VSTV-u).

Tom promemorijom, osim 'cehovskih' pitanja (imenovanje sudija i tužilaca za maloljetnike, stručnih savjetnika, normiranja rada, i sl.), ljudi čiji je posao da provode zakon pitaju:

- ko će obučiti profesionalce iz centara za socijalni rad posebnim znanjima o mladima, koje (tada novi) Zakon traži (interesantno je da sebe tu ne svrstavaju);
- ko će osnovati prihvatilište za maloljetnike, vaspitni centar, vaspitnu ustanovu, posebnu ustanovu za liječenje i osposobljavanje, savjetovalište za mlade, i sve one ustanove koje Zakon takođe traži;
- ko će sastaviti spisak organizacija, ustanova ... i poslova, na koje se može uputiti maloljetni prestupnik da bi se izvršila mjera ili preporuka „uključivanje u rad u korist humanitarne organizacije ili poslove socijalnog, lokalnog ili ekološkog sadržaja“; ...

Ne znamo da li je bilo još ovakvih inicijativa. Ali znamo da odgovora nema ni danas.

Smatramo da treba podsjetiti:

prvo, da maloljetnička delinkvencija i njena prevencija nije stvar samo sudova, ni samo pravosuđa, nego i vlasti, i škola, i ustanova, i cijelog društva. Svakako da podaci o delinkvenciji i o mjerama sankcija moraju biti jasni i potpuni, javni ili barem dostupni onima, kojima su mladi sredina u kojoj rade. Ali još prije; uvođenje načela preusmjerenja sa krivičnog postupka u zakon je samo prvi korak, koji ne vodi nikuda ako ne postoje naredni koraci – barem uspostavljanje ustanova koje provođenje zakona i tog načela to omogućuju, i

drugo, da prevencija maloljetničke delinkvencije košta, a bez jasnih podataka i njihovog stručnog tumačenja nemoguće je postići optimalan odnos utrošenih sredstava i pozitivnih rezultata.

Primjer prvi; naša tabela pokazuje da je upućivanje u disciplinski centar posljednjih godina popularna mjera. Za pretpostaviti je da daje dobre rezultate (što bi struka svakako trebalo da verifikuje). U Federaciji postoje samo dva disciplinska centra, u Sarajevu i Tuzli, a u Republici Srpskoj – niti jedan.

Ili drugi, njemu komplementaran primjer; podaci pokazuju da broj mjera pojačanog nadzora porodice opada, dok raste broj mjera nadzora centara za socijalni rad. Centri za socijalni rad u Federaciji vodili su u 2013. godini brigu o 31.188 maloljetnih osoba, od toga o 4.542 osobe sa društveno negativnim ponašanjem, a pojačano su nadzirali, po nalogu suda (iz više godina) 222 mlade osobe. Inače, u 72 centra u toj godini radilo je 739 zaposlenih. Brigu o hiljadama punoljetnih osoba nećemo ni pominjati. (Podaci za Republiku Srpsku o broju zaposlenih u centrima za socijalni rad, brojevima korisnika, i njihovim odnosima su slični). Ne očekujemo li možda malo previše od centara za socijalni rad?

2. Analiza stanja u Gradu Banjaluci

Podaci i pokazatelji za tekst koji slijedi preuzeti su iz (a) HRBAP upitnika – protokola za navedene ustanove, (b) Strategije razvoja Grada Banjaluke u periodu 2007 – 2015. godine (c) Omladinske politike Grada Banjaluke za period 2013.-2017, (d) iz Godišnjaka Republičkog zavoda za statistiku Republike Srpske, i (e) web stranica udruženja građana.

Banjaluka je glavni grad Republike Srpske, drugi po veličini grad i prva po veličini opština u Bosni i Hercegovini, sa 200.000 stanovnika. Smještena u dolini Vrbasa, na rubu panonske ravnice, i prostorno i saobraćajnicama odlično je povezana sa svim dijelovima države i cijelog regiona. Prije rata bila je vrlo značajan centar sekundarne i prerađivačke industrije i, naravno tercijarnih djelatnosti. Rat i poratna kriza i ovaj su grad dramatično usporili. I Banjaluku muče problemi starenja stanovništva i ruralne depopulacije, tako da, na primjer, ni svoje odlične poljoprivredne potencijale ne može efikasno da iskoristi. Međutim, status glavnog grada entiteta danas Banjaluci pomaže da ubrza razvoj i zaista bude vodeći grad u Republici Srpskoj. Dovoljno govori podatak da je zaposlenih skoro 62.000, što je jedan od najboljih udjela u Bosni i Hercegovini.

Prema procjenama Republičkog Zavoda za statistiku, 2013. godine od 200.000 stanovnika skoro 36.000 su bili mlađi od 19 godina, što je za Bosnu i Hercegovinu odličnih 18 %. Malo manje od 12 hiljada su djeca predškolskog uzrasta, a oko 8,6 hiljada je imalo između 15 i 19 godina.

Skupština Grada ima Komisiju za mlade, koju čine šest odbornika i tri člana Omladinskog savjeta.

Budžet Grada nema posebna sredstva za prevenciju maloljetničkog prestupništva; ona su dio budžetskih sredstava JU „Centra za socijalni rad“. Na više pozicija su sredstva namijenjena za finansiranje različitih projekata i aktivnosti NVO i ustanova, čija realizacija posredno vrši tu preventivnu funkciju.

U gradskoj administraciji jedan je samostalni stručni saradnik za dječiju zaštitu, socijalnu i populacionu politiku. U rad sa mladima direktno su uključeni referati za pitanja mladih, nauku i obrazovanje i socijalnu i dječiju zaštitu. Pored navedenih referata postoji i referent za sva udruženja građana i volonterski rad koji vodi registar udruženja građana i priprema javne pozive za dostavljanje projekata po raznim oblastima.

Grad je dodijelio brojne svoje prostore udruženjima građana – nevladinim organizacijama koje okupljaju mlade. U Banjaluci uspješno djeluje Dom omladine, mnoštvo nevladinih organizacija, čak devet institucija u oblasti kulture. Organizaciono, impresivna je situacija sa sportskim udruženjima i klubovima. U Gradu su registrovana 232 sportska udruženja, koja se bave sa 38 sportova.

2.1. Procjena stanja u oblasti dječije zaštite

2.2. Obrazovni sektor

2.2.1. Predškolsko obrazovanje

U trideset obdaništa u Banjaluci smješteno je preko 2.300 mališana, što čini 19 % od oko 12.000 djece predškolskog uzrasta (što je vjerovatno najviši procenat u BiH). Sa njima radi ukupno 194 zaposlena, od kojih su 184 vaspitača i stručnih saradnika koje rade neposredno sa djecom.

2.2.2. Osnovnoškolsko obrazovanje

U Banjaluci ima 59 osnovnih škola, od kojih je 28 centralnih i 29 područnih, a pohađa ih (školske 2012/2013 godine) 15.650 učenika (podaci RZS). Sa njima radi, što nastavnog osoblja, što ostalih, 1.212 zaposlenih.

2.2.3. Srednješkolsko obrazovanje

Sedamnaest srednjih škola u Banjaluci pohađa školske 2012/2013 godine 10.792 učenika, a nastavu i ostale poslove u školama obavlja 861 zaposleni.

Važna napomena:

Filozofija Projekta polazi od premise da je primarna prevencija maloljetničkog prestupništva u osnovi locirana u školama, u kojima djeca i mladi provode najviše vremena, u kojima se autoritet nastavnika pretpostavlja, i koje jednostavno ne smiju niti mogu dospjeti u krize, od kojih porodica nije zaštićena.

Zbog toga su HRBAP upitnici i protokoli predvidjeli prikupljanje podataka o pojavama koje značajno utiču, preveniraju i/ili daju rano upozorenje na nastanak rizičnih okolnosti, koje mogu dovesti do prestupništva mladih.

To su, na primjer, pitanja i zatražene podatke i/ili procjene o:

- ima li škola koje nemaju školsku biblioteku; (i koliko te škole imaju učenika);
- ima li škola koje nemaju (pokriveni/nepokriveni) prostor za fizičko vaspitanje;
- ima li škola koje nemaju dežurnog nastavnika ili video-nadzor u dvorištu tokom odmora;
- broju učenika koji pohađaju školske vannastavne aktivnosti u školi;
- broju djece koja ne pohađaju osnovnu školu;
- broju djece koja napuste školu, ne završivši je (tu ili neku drugu);
- broju djece koja, po završetku osnovne škole, ne nastave školovanje;

Takođe, HRBAP upitnici tražili su podatke i o broju nastavnika (i škola u kojima rade) koji su prošli obuku/trening iz sljedećih (ili sličnih) tema:

- Prava djeteta;
- Nasilje u porodici i zlostavljanje djeteta;
- Vršnjačko nasilje;
- Problematika djece sa poremećajem u ponašanju;
- Nenasilna komunikacija;
- Maloljetničko prestupništvo;

- Alternativni programi rada sa djecom i mladima u sukobu sa zakonom;
- Uloga preventivnih programa u lokalnoj zajednici;
- Trgovina djecom i ženama; te eventualne
- ostale relevantne teme.

Međutim, očekujući da će u Akcionom planu i škole i nastavnici naći zapaženo mjesto, sugerisano je Radnoj grupi da prikupi što više ovih podataka, jer će njihova evaluacija i sama definisati neke zadatke, a nesumnjivo će dati doprinos kvalitetu i uspjehu Akcionog plana.

2.3. Socijalna zaštita

U oblasti socijalne zaštite u Banjaluci djeluje JU „Centar za socijalni rad“, u kom je zaposleno 48 stručnih lica, tako da u ovoj oblasti jedan stručnjak pokriva potrebe cca 4.170 stanovnika.

pregled stručnih kadrova u Centru za socijalni rad	
socijalni radnik	48
pravnik	35
psiholog	5
socijalni pedagog	5
pedagog	2
	1

U oblasti rada sa djecom Centar ima referat dječije zaštite, referat za maloljetničko prestupništvo, porodično savjetovalište, dnevni centar za djecu u sukobu sa zakonom i dnevni centar za djecu u riziku, kao preventivni program.

Imaju vozila za terenski rad i na teren redovno izlaze, radi utvrđivanja uslova za korištenje prava i usluga Centra, a i radi davanja savjeta. Poslovni prostor u kom Centar radi prilagođen je osobama sa invaliditetom. Stanje sa opremom je dobro, koriste SOTAK aktivnu aplikaciju. Ipak, smatraju da im je potrebno još računarske opreme.

U posljednje dvije godine stručnjaci Centra pohađali su seminare – treninge – savjetovanja:

- nasilje u porodici;
- maloljetnička delinkvencija;
- prava djeteta;
- oblast porodičnog savjetovanja;
- menadžment slučaja.

i smatraju da bi im dalji treninzi u ovim oblasti dobro došli.

Za problematiku trgovine ljudima imaju trenera u ustanovi, pa nisu imali edukaciju; smatraju da bi im koristila obuka o medijaciji, fokusiranoj na maloljetničko prestupništvo. Inače, čak 9 zaposlenika Centra ima certifikat medijatora.

Centar navodi da preventivne programe u lokalnoj zajednici provodi periodično, u saradnji sa policijom, što policija u svom upitniku potvrđuje, precizirajući da se radi o planskim preventivnim aktivnostima koje imaju za cilj sprečavanje maloljetničkog prestupništva, a sastoje se od realizacije predavanja učenicima, njihovim roditeljima i prosvjetnim radnicima, tokom školske godine.

Sa druge strane, institucije obrazovanja smatraju da bi im takve obuke bile poželjne, a da ih nije bilo u posljednje dvije godine. Omladinska strategija Banjaluke konstatuje da su takvi programi bili česti krajem prošle decenije.

Ističu dobru saradnju sa porodicama (savjetovalište, rad na odnosima roditelj – dijete, partnerskim odnosima), školama (praćenje izostanaka sa nastave, prepoznavanje rizičnog ponašanja), ustanovama zaštite reda i poretka (policijom, pravosuđem, ustanovama za izvršenje izrečenih mjera), i – što je rijedak a izvrstan korak – sa oko stotinu udruženja građana – nevladinih organizacija, od kojih se mnoge bave mladim ljudima. Na primjer, dnevni centar za djecu u riziku radi pod pokroviteljstvom UG „Nova generacija“. Ohrabrujuća je novina i mišljenje Centra da ima uticaj na kreiranje javnih politika, vezanih za maloljetničko prestupništvo, radom u radnim grupama i koordinacionim tijelima različitih nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini.

U 2013. godini Centar je radio sa sljedećom djecom – korisnicima prava na socijalnu zaštitu:

	do 14 godina	14 - 16	16 – 18	svega
djeca bez roditeljskog staranja	68	14	15	97
- djeca bez oba roditelja	31	6	9	46
- djeca napuštena od roditelja	11	0	0	11
- roditelji lišeni roditeljskog prava	10	3	2	15
- roditelji spriječeni da vrše roditeljsku dužnost	16	5	4	25
vaspitno zanemarena i zapuštena djeca	32	17	9	58
<i>djeca čiji je razvoj ometen porodičnim uslovima²</i>	<i>183</i>	<i>24</i>	<i>15</i>	<i>222</i>
svega:	283	55	39	377

Trajna pomoć je pružena za sljedeće:

	do 14 godina	14 - 16	16 – 18	svega
Pomoć za osposobljavanje za život i rad	49	44	43	136
Smještaj djeteta u drugu porodicu	44	15	25	84
Smještaj djeteta u ustanovu socijalne zaštite	15	2	1	18
svega:	108	61	69	238

Podaci Centra o maloljetnicima sa društveno negativnim ponašanjem u Banjaluci, koja čini 14 procenata stanovništva Republike Srpske, poređeni sa statističkim podacima za Republiku Srpsku za 2013. godinu, djeluju toliko dobro, da se čovjek pita gdje su i ko su „crne ovce“ u Republici Srpskoj.

Ponašanje:	skitnja	prosjačenje	prostytucija	prekršaji i krivična djela	alkoholizam	narkomanija	Ukupno
Republika Srpska	396	286	47	1.988	217	104	3.038
Grad Banjaluka	47	0	0	219	0	0	266
procenat	11,9			11,0			8,8

Ne znamo zašto, ali Centar nije dao nikakve podatke o mjerama koje je u 2013. godini trebao da sprovede na maloljetnim prestupnicima (svog pojačanog nadzora, evidencije pojačanog nadzora u porodici, vaspitnih preporuka tužioca ili sudije za maloljetnike, posebnih obaveza presudom suda). A na pitanje da li je uspostavljen sistem razmjene informacija na liniji *policija – pravosuđe – Centar*, odgovaraju potvrdno.

² rezultat višegodišnje kumulacije

2.4. Sektor javne sigurnosti

U okviru Centra javne bezbjednosti Banjaluka (CJB), u Gradu postoje četiri policijske stanice.

Prema HRBAP upitniku, u oblasti dječije zaštite radi ukupno 48 zaposlenih: 7 policajaca, 40 inspektora za kriminalitet i 1 šef Odsjeka. To daje odnos 4.170 stanovnika na jednog policijskog radnika. Svi su pohađali obuku i stekli certifikat za rad u skladu sa Zakonom o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku.

Međutim, kako navode, samo osam ih je prošlo treninge o nasilju u porodici i zlostavljanju djeteta, pet – prava djeteta, a samo jedno – problematiku djece sa poremećajima u ponašanju.

Stoga smatraju da bi im svima koristile dodatne obuke i treninzi iz sve tri citirane oblasti, a naročito – iz oblasti maloljetničkog prestupništva.

U Sektoru kriminalističke policije imaju prostorije za rad sa maloljetnicima, pa ih koriste sve policijske stanice. Ne žale se na nedostatak opreme za rad, ali se stiče utisak da se ne bi naljutili da se i ona poboljša.

Programe prevencije maloljetničkog prestupništva provodili su, zajedno sa Centrom za socijalni rad i drugima (školama, NVO), u različitom intenzitetu, po širokoj skali i sa zapamćenim uspjehom, od 2009. godine (o čemu je već bilo riječi). Ocjena odnosa i saradnje sa drugim institucijama u ovoj oblasti je diplomatska; najčešću i najbolju saradnju ostvaruju sa svima, uključujući i NVO sektor. (Kažu; na inicijativu NVO, ali svejedno je to pozitivan, a rijedak primjer). Smatraju da ipak postoji prostor i potreba za poboljšanje saradnje, pogotovo radi djece sa neprihvatljivim ponašanjem. Kao pozvane na tu saradnju smatraju sve ponuđene (porodica, škola, centri za socijalni rad ...), ne isključujući sebe ni pravosuđe, a dopunjuju listu pozvanih sa sportskim i nevladinim organizacijama.

Tokom 2013. godine registrovali su u Banjaluci 175 prekršaja maloljetnika i 53 maloljetna izvršioca krivičnih djela, i to 7 protiv života i tijela, 1 protiv zdravlja ljudi (droga), 37 – protiv imovine i 7 – protiv javnog reda i pravnog saobraćaja. Svaki slučaj obrađen je i proslijeđen Tužilaštvu.

Smatraju da ne postoje geografska područja iz kojih češće dolaze maloljetni prestupnici, a sa socijalnog stanovišta – u nedostatku analiza, oprezno ukazuju na ekonomski ugrožene porodice. Prestupništvo s vremenom opada, prestupnici i recidivisti su najčešće stariji maloljetnici, a delikti – krađe i teške krađe.

2.5. Sektor pravosuđa

Okružno Tužilaštvo

U Okružnom tužilaštvu imenovane su dvije tužiteljke za maloljetničko prestupništvo, a nije imenovan, a treba im i stručni saradnik. Tužilaštvo je nadležno za područje Okružnog suda u Banjaluci, dakle za 21 opštinu. Međutim, za potrebe Akcionog plana su, uz znatan napor, iz ukupne evidencije izdvojeni konkretni podaci za područje Banjaluke, što je odlično, jer su tek takvi uporedivi sa ostalim prikupljenim.

Od dobijenih od CJB Banjaluka 53 počinioca, Tužilaštvo je sudu predložilo 18 mjera, a dva predmeta završena su izricanjem vaspitne preporuke (jedno lično izvinjenje i jedno upućenje u savjetovalište), što je prvi verifikovan slučaj primjene neke vaspitne preporuke.

Sudu su predložena dva ukora suda, čak 8 posebnih obaveza, pet mjera pojačanog nadzora Centra za socijalni rad, i jedna zavodska mjera – upućenje u vaspitno-popravni dom.

Tužilaštvo konstatuje da među počiniocima dominiraju stariji maloljetnici, da je u toj godini bilo 16 povranika, ali ipak ocjenjuje da recidivitet opada.

Tužilaštvo potvrđuje potrebu da porodica, škola, centar za socijalni rad, policija i sud udružuju napore i preduzimaju mjere sociopedagoškog rada sa djecom u riziku, ali samo Tužilaštvo ne provodi i smatra da nije ni poželjno da ono provodi bilo kakve programe, fokusirane na užu socijalnu grupu (djecu, porodice).

Konzekventno, u profesionalnom usavršavanju, od svih nabrojanih vidova obuke/treninga, u Tužilaštvu su 'proradili' samo teme iz oblasti maloljetničke delinkvencije, a smatraju da im treba i specijalizacija na teme „vaspitne preporuke“ i „pritvor maloljetnika“.

Slično, smatraju da je donošenje „jasnih i provedivih procedura alternativnih mjera“ jedini pravi prioritet za češću i bolju primjenu vaspitnih mjera i vaspitnih preporuka.

Tužilaštvo je zadovoljno saradnjom sa centrima za socijalni rad i policijom, i smatra da je linija saradnje *policija – pravosuđe – centri za socijalni rad* uspostavljena i da dobro radi.

Interesantno; i ovo Tužilaštvo smatra da nema prilike da utiče na kreiranje javnih politika o maloljetničkom prestupništvu, na bilo kom nivou vlasti u Bosni i Hercegovini. Među toliko institucija i lokalnih zajednica u ovom Projektu, do sada se samo dvije od upitanih pozitivno izjasnile na ovo pitanje – CSR Banjaluka i Osnovni sud Banjaluka. Pošto se javne politike i donose i mijenjaju u posljednjih nekoliko godina; na osnovu čijeg iskustva i preporuka se to radi?

Osnovni sud

Osnovni sud u Banjaluci, nadležan za Grad Banjaluku i Opštinu Laktaši (cca 236 hiljada stanovnika ukupno), ima dva sudije za maloljetnike.

U 2013. godini sud je maloljetnim počiniocima izrekao 14 sudskih ukora, 14 mjera pojačanog nadzora (2 od strane porodice i 12 od strane organa socijalnog staranja), te 4 upućenja u vaspitnu ustanovu, kao zavodske mjere – sveukupno 32 sankcije. Počinioci su pretežno stariji maloljetnici, njih 27. Prema datim podacima, nije izrečena nijedna vaspitne preporuka, a podaci o posebnim obavezama nisu ni prikupljeni, tako da ne znamo šta je bilo sa 8 posebnih obaveza, koje je predložilo Tužilaštvo. Sud konstatuje samo 6 povratnika (Tužilaštvo – 16), pa potvrđuje ocjenu da je recidivitet u opadanju.

U oblasti profesionalnog usavršavanja sudije su pohađale specijalizovane treninge iz oblasti maloljetničke delinkvencije; prava djeteta; alternativnih programa rada sa djecom i mladima u sukobu sa zakonom; i nasilja u porodici i zlostavljanja djeteta.

Kažu da Sud nije adekvatno opremljen za rad sa mladima, pogotovo kada su žrtve krivičnih djela, i taj problem ističu kao prvi prioritet, a kao drugi – nedostatak procedura i kriterija za primjenu alternativnih mjera (što smatra i Tužilaštvo).

Smatraju da je uspostavljen i funkcioniše sistem razmjene informacija na liniji *policija – pravosuđe – centri za socijalni rad*, ali da bi saradnja sa tim i drugim sektorima trebala biti i bolje umrežena, sa multidisciplinarnim pristupom i razmjenom iskustava. Kao pozvane da takvu saradnju ostvare vide školstvo, Centar za socijalni rad, ali i sebe.

Saradnju sa društvenom sredinom ocjenjuju dobrom, ali da ima prostora za poboljšanje. Kažu da mogu u svojoj sredini uspješno promovisati zakonsku regulativu, saradnju pravosuđa i lokalne zajednice i značaj međusektorske saradnje.

Ovaj Sud također smatra da ima mogućnost da utiče na kreiranje javnih politika o maloljetničkom prestupništvu.

2.6. Nevladin sektor

Udruženja građana – nevladin sektor dragocjen su saveznik u prevenciji maloljetničkog prestupništva, naročito u primarnoj i sekundarnoj prevenciji, jer sa jedne strane, okupljaju i okupiraju pažnju mladih, udaljujući ih od incidentnih prilika, a sa druge strane – nezamjenljiva su u organizovanju obuke i treninga svih uključenih, od samih mladih, do specijalizovanih institucija u prevenciji maloljetničke delinkvencije. Važno je raditi na poboljšanju saradnje sa nevladinim sektorom budući da su oni vrlo blizu i djeci i odraslim građanima. Problem postoji što je na nivou grada Banjaluke mali broj organizacija koje rade sa djecom na prevenciji te da je jako teško pokriti kompletnu teritoriju grada, posebno ruralna područja u kojima sadržaja za djecu skoro da i nema, odnosno ima samo povodom određenih datuma.

Grad je sugerisao da se saradnja potraži u nekoliko od mnoštva nevladinih organizacija koje djeluju u Banjaluci.

Prikupljene podatke predstavimo u narednim redovima, uz opasku da na žalost, HRBAP upitnik ne sadrži pitanja o misiji i viziji udruženja, što bi pomoglo u njihovoj prezentaciji.

Jezgro **NVO „Nova generacija“** čini grupa mladih socijalnih radnika i drugih stručnjaka, koji su svojevremeno odlučili da svoje profesionalno opredjeljenje nastave i u slobodno vrijeme. Kroz Udruženje je za 10 godina rada prošlo preko 600 volontera.

Programi koje vodi „Nova generacija“ su paradigma sekundarne prevencije, jer ih se 90 % odnosi na ranjive grupe mladih i djece. Tako, projekat „Stariji brat, starija sestra“ sastoji se u „bratimljenju – posvojenju“, na duži period, jednog studenta (najčešće socijalnih nauka, medicine, defektologije, psihologije) i jednog djeteta – šticećenika dječijeg doma. Najmanje jednom sedmično, po nekoliko sati, stariji i mlađi brat ili sestra idu u kino ili na izlet, bave se sportom ili kulturom, pišu zadaće ... druže se. Projekat je počeo prije dvanaest godina, bio je inicijacija osnivanja samog Udruženja, a danas je već mreža, koja radi u šest gradova Bosne i Hercegovine.

„Nova generacija“ vodi i Dnevni centar za djecu iz socijalno ugroženih porodica, kroz koji godišnje prođe preko 130 djece (a mjesečno – do 40 djece). Dnevni centar radi svakodnevno (osim vikenda) od 9 ujutro do 7 naveče, daje dva obroka dnevno, obezbjeđuje zdravstvene, socijalne i psihološke usluge, kvalitetno organizuje boravak (sport, kultura, zabava). Mreža volontera (od studenata do zrelih stručnjaka) brine se za rad Centra, a mreža donatora – za prikupljanje sredstava. Dnevni centar saraduje sa Centrom za socijalni rad i školama u koje djeca idu.

Kroz Prihvatnu stanicu za djecu, zatečenu u skitnji ili prosjačenju, a koju vode Udruženje i Centar za socijalni rad, godišnje prođe 30 djece a u posljednje 3 godine i oko 50 djece. Stanica radi 24 sata dnevno, obezbjeđuje djeci ishranu, higijenu, garderobu, slobodno vrijeme, uzima socijalnu anamnezu, te uspostavlja saradnju sa nadležnim institucijama.

Sigurna kuća za djecu („Dječija kuća – sigurno mjesto“), prva takva u Bosni i Hercegovini, prihvata djecu – žrtve nasilja i eksploatacije. Ima kapacitet od 14 ležajeva, a u

njoj rade psiholozi, socijalni radnici, vaspitači, koji sastavljaju i sprovode individualni program tretmana (terapijski, vaspitno-obrazovni, slobodnog vremena ...). Udruženje, osim što saraduje sa institucijama Banjaluke, uspostavlja mreže i sa centrima za socijalni rad, policijom i institucijama u drugim gradovima.

Udruženje ne radi u oblasti tercijarne prevencije, ali zato mnogo ulaže u obrazovanje svojih aktivista i volontera. U posljednje dvije godine prošli su treninge i obuke u oblasti prava djeteta, nasilja u porodici i zlostavljanja djeteta, trgovine djecom i ljudima, kao i teme iz oblasti sigurnosti djeteta, participacije djece, obrazovanja za društvenu pravdu, i nenasilnog vaspitavanja djece.

Smatraju da su im važna dodatna obrazovanja u oblasti pornografije i pedofilije, problematike djece sa poremećajima u ponašanju, i alternativnih programa u radu sa djecom i mladima u sukobu sa zakonom.

NVO „Genesis project“ bavi se najviše projektom prevencije vršnjačkog nasilja i projektima promocije interkulturalnog dijaloga, inkluzivnog obrazovanja, i mirovnog obrazovanja. Realizuju ih sa učenicima osnovnih škola širom Bosne i Hercegovine (Republika Srpska i kantoni Unsko-sanski, Srednjobosanski, Kanton 10).

Projekti su redovno praćeni edukativnim glumačkim i lutkarskim predstavama. Scenografija, režija i izvođači su članovi Udruženja, te da je pažnja (barem dječijeg dijela) publike zajemčena.

Pored toga, organizatori su aktivnosti, čiji je pokrovitelj UNICEF, petodnevne obuke a zatim snimanja jednodominutnih filmova, koje u potpunosti rade djeca (scenarij, režija, gluma), ilustrujući filmom svoj stav (po izboru djeteta) o inkluziji, zajedništvu, ili bilo čemu drugom.

Jezgro Udruženja čini 10 aktivista, a sa saradnicima na terenu – stručnjacima iz odgovarajućih oblasti (najčešće pedagogima ili nastavnim kadrom) sklapaju se ugovori o djelu.

„Zdravo da ste“ je udruženje sa dugom tradicijom, koje se godinama bavilo sa djecom iz ranjivih grupa i mladima u sukobu sa zakonom, i realizovalo u toj oblasti niz projekata. U posljednjih par godina fokus Udruženja su aktivnosti Omladinskog centra, koje su usmjerene više na teme koje zanimaju sve mlade, a ne posebne grupe. Tako je u 2013. godini skoro hiljadu mladih prošlo razne edukativne programe u Omladinskom centru (reproduktivno i seksualno zdravlje, održivi energetske sistemi i očuvanje prirodnih resursa, i drugi), dok je u prigradskim naselja program „Ovo je moj grad“ prošlo stotinu djece.

U Udruženju radi 11 aktivista, a imaju 23 autorska ugovora sa stručnjacima, pretežno sa psiholozima i pedagogima.

Navode da su u posljednje dvije godine prošli treninge u oblasti prava djeteta (kao teme „planiranje u skladu sa najboljim interesom djeteta“ i „reproduktivno zdravlje i prava mladih“), nasilje u porodici i zlostavljanje djeteta, uloga preventivnih programa u lokalnoj zajednici (obje u okviru projekta „Mreža za unaprjeđenje mentalnog zdravlja“, koji zajedno sa NBO-ima iz Hrvatske provode u Sjeverozapadnoj Bosni i Sisačko-Moslavinskoj regiji), i druge teme.

Kao prioritet za poboljšanje Udruženja na prvom mjestu navode prostor Omladinskog centra, koji nije dovoljno ni prostran ni bezbjedan.

Saraduju sa brojnim NVO u Banjaluci i Bosni i Hercegovini, a član su mreža NEVAC (mreža za eliminaciju nasilja nad djecom), „Snažniji glas za djecu“ BiH i ORA, međunarodne mreže organizacija za mlade.

NVO „Viktorija“ je, zajedno sa HO „Zajednica susret“ iz Hrvatske, osnivač Savjetovališta za prevenciju i tretman ovisnosti u Banjaluci, i izgleda da se podaci koje su dali više odnose na savjetovalište, nego na Udruženje, ali se vjerovatno radi o dva lica istog subjekta, pa ćemo ih dalje u tekstu zvati „savjetovalište“.

U Savjetovalištu radi 38 aktivista; 14 u radnom odnosu i 24 po ugovoru o djelu. Među njima su po tri psihologa i socijalna radnika i jedan kriminalist. Usluge Savjetovališta u periodu 2003 -2013. koristilo je:

djeca sa problematičnim ponašanjem	125
djeca iz materijalno neobezbjeđenih porodica	62
djeca samohranih roditelja	41
djeca ovisnici o opojnim sredstvima	21
djeca u sukobu sa zakonom	39
ukupno djece	575
njihovi roditelji	275

Aktivisti Savjetovališta obučeni su i spremni za rad u oblastima problematike djece sa poremećajem u ponašanju, i pravima djeteta, jer im je to posao; prevencijom trgovine djecom i ljudima se i ne bave, ali smatraju da bi im trebala obuka/treninzi u oblastima:

- alternativni programi rada sa djecom i mladima u sukobu sa zakonom,
- nasilje u porodici i zlostavljanje djece; kao i
- seksualno nasilje nad djecom;
- cyber nasilje; i
- tehnike motivacionog intervjuja.

Pri tom, ova i ovakva usavršavanja smatraju svojim prvim prioritetom, opremu drugim, a razvijanje saradnje sa porodicama i zajednicama iz kojih su njihovi klijenti – trećim prioritetom za poboljšanje rezultata svog rada. Prostorom, koji im je dao Grad, zadovoljni su.

Cjelokupan svoj rad sa djecom koja bi mogla postati ili su postala ovisna o psihoaktivnim sredstvima, kao i sa njihovim roditeljima, smatraju preventivnim, a kao posebne programe navode:

- program vršnjačke edukacije za mlade u oblasti prevencije zloupotrebe alkohola, droge i kockanja;
- program zdravih stilova života;
- program vršnjačke edukacije o seksualno prenosivim infekcijama (u Vaspitno-popravnog domu); i
- psihoterapijski i psihoedukativni rad sa djecom sa problemima u ponašanju (u Domu za djecu bez roditeljskog staranja).

Savjetovalište konstatno radi na uspostavljanju multidisciplinarnosti i integrisanog pristupa prevenciji i liječenju bolesti ovisnosti. Dio takvog pristupa je postignut kroz saradnju sa:

- Gradom Banjalukom, u realizaciji više zajedničkih projekata u prevenciji narkomanije, te svojim učešće u komisijama i radnim grupama u zdravstvenoj i socijalnoj oblasti;
- Ministarstvom zdravlja i socijalne zaštite RS, u realizaciji projekata i izradi strateških dokumenata;
- Institutom za javno zdravstvo RS, u provođenju istraživanja;
- Klinikom za infektivne bolesti UKC Banjaluka, koja pruža ambulantne i hospitalne usluge koje zatrebaju korisnicima usluga Savjetovališta;

- Kazneno-popravnim zavodom „Tunjice“, kroz projekat „Institucionalni i poslijepenalni tretman zavisnika o psihoaktivnim supstancama“, kojim je omogućen pristup zatvorenih ovisnika zdravstvenim i psihosocijalnim servisima koji su dostupni i slobodnim ljudima;
- Klinikom za Psihijatriju UKC Banjaluka i Zavodom za alkoholizam i druge toksikomanije Kantona Sarajevo, čiji se pacijenti, nakon programa detoksikacije, upućuju na liječenje u terapijsku zajednicu Savjetovališta;
- centrima za socijalni rad u opštinama, radi uspostavljanje programa za resocijalizante i upućivanje korisnika u terapijsku zajednicu.
- Ministarstvom unutrašnjih poslova RS, radi edukacije policijskih službenika.

Član su mreže IDPC (International Drug Policy Consortium) za jugoistočnu Evropu (od 2011. godine), Zdravstvene mreže BiH, Koalicije marginalizovanih grupa u BiH – KOMA.

Takođe, član su radne grupe IPA 4 u izradi Državnog izvještaja i Godišnjeg Nacionalnog izvještaja u vezi sa drogama i ovisnicima Evropskom monitoring centru za droge i ovisnike (EMCDDA), konsultant su UN agencija (UNODC, UNDP, EC) za bolesti ovisnosti.

Predstavnik UG „Viktorija“ član je Komisije za suzbijanje zloupotrebe opojnih droga Vlade RS, kao predstavnik nevladinog sektora.

Uključeni su u izradu procedura, politika na lokalnom, entitetskom i državnom nivou u oblasti prevencije i tretmana bolesti zavisnosti.

Kroz učešće svojih predstavnika na regionalnim i svjetskim konferencijama prate trendove iz oblasti prevencije, tretmana, zakonskih regulativa i politika, što sve pozitivno utiče na kvalitet usluga koje pružaju.

DEFINISANI PROBLEMI I PREPORUKE ZA GRAD BANJALUKU

PROBLEMI:

I – načelni:

- mediji nisu osviješteni za realno izvještavanje, neetičan odnos novinara prema maloljetnim počiniocima krivičnih djela;
- novinari prilikom izvještavanja nemaju dovoljno senzibiliteta i etika često ustupa mjesto senzacionalizmu stalna promjena/rotacija kadrova;
- ne postoje specijalizovane edukacije;

II – primarna i sekundarna prevencija:

- profesionalci koji rade u školama nemaju dovoljno edukacije, a ni lične motivacije da učestvuju u programima koji se tiču maloljetničkog prestupništva;

III – alternativne mjere i tercijarna prevencija:

- manjkavost Zakona, tj. potrebne su izmjene i dopune istog;

- nedovoljan broj edukovanih – sertifikovanih profesionalaca za rad sa maloljetnicima, naročito policajaca;
- kontinuirana edukacija i sertifikacija stručnog kadra za rad sa maloljetnicima koju provodi Ministarstvo pravde.
- sistematizacijom u Tužilaštvu nema planiranog mjesta stručnog saradnika psihologa;
- ne postoje uslovi za primjenu vaspitnih preporuka, trenutno se primjenjuju samo dvije;
- provode se samo one preporuke, koje su u ingerenciji centra za socijalni rad, a sve ostale preporuke, koje su u ingerenciji drugih ustanova, se ne provode;
- ne postoje kriteriji za vaspitnu preporuku „rad za opšte dobro“;
- ne postoji vaspitni centar;
- ne postoji i vaspitna ustanova i posebna ustanova za liječenje i osposobljavanje koje su takođe predviđene Zakonom o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku. Nepostojanje ustanova predviđenih zakonom utiče da u Odjeljenju vaspitno-popravnog doma boravi veoma heterogena populacija što se odražava i na kvalitet rada. U proteklih osam godina u ustanovu su bili upućeni maloljetnici sa poremećajem ponašanja udruženim sa drugim poremećajima kao što su psihički poremećaji, epilepsija, mentalna retardacija, kao i sa problemima zloupotrebe ili zavisnosti od psihoaktivnih supstanci.
- maloljetnici, smješteni u Vaspitno-popravni dom nemaju mogućnost uključivanja u redovan proces obrazovanja, jer za osnovnu školu nema dovoljno kandidata, a nemaju mogućnost vanrednog polaganja srednje škole; Zakonom o obrazovanju odraslih iz 2009. godine propisano je da polaznik obrazovanja odraslih može biti osoba starija od 18 godina koja se obrazuje, a da pri tome nema status učenika ili studenta (član 24. stav 2.). Kao posljedica ovakvog zakonskog rješenja u praksi dolazi do situacija da neke od maloljetnika sa završenom osnovnom školom, uzrasta 15, 16 ili 17 godina, nije moguće uključiti u obrazovni proces što nam stvara dodatne poteškoće u provođenju procesa resocijalizacije. Iako smo jedina specijalizovana ustanova za izvršenje vaspitne mjere upućivanja u vaspitno-popravni dom do sada nismo dobili nikakve olakšice niti moguća rješenja ovog problema. Takođe, zakonske odredbe ograničavaju i obrazovanje maloljetnika koji se školuju po posebnom (specijalnom) programu, jer nijedna škola nema ovlaštenje da sprovodi instruktivnu nastavu za ovu kategoriju maloljetnika.
- u Vaspitno-popravnom domu rade samo tri certificirana profesionalca, a od toga niti jedan policajac;
- postpenalni tretmani se ne izvršavaju u dovoljnoj mjeri.

PREPORUKE

- potrebno je raditi kontinuiranu prevenciju maloljetničkog prestupništva na nivou Grada Banjaluke;
- sertifikovati sve učesnike u procesu rješavanja problematike maloljetničkog prestupništva, a pri tome da sertifikaciju organizuje Ministarstvo pravde Republike Srpske;
- nophodno je edukovati profesionalce, obezbijediti im razmjenu iskustava sa profesionalcima iz okruženja koji imaju veća iskustva s problematikom maloljetničkog pravosuđa

- potrebno je stvoriti uslove za primjenu svih vaspitnih preporuka;
- potrebno je stvoriti uslove za otvaranje vaspitnog centra;
- profesionalcima u Centru za socijalni rad omogućiti specijalizovanu edukaciju kada je u pitanju vansudska nagodba;
- omogućiti školovanje maloljetnicima koji su smješteni u Vaspitno-popravni dom;
- potrebno je raditi na unaprjeđenju sistema postpenalnog tretmana.
- izmještanje VPD iz kruga KPZ-a. U više navrata smo se i obraćali Ministarstvu prosvjete i kulture da nam ustupi osnovnu školu u jednom prigradskom naselju, ali nismo dobili odgovor i dozvolu. Ovakvim jednim zasebnim objektom bi riješili kvalitetnije provođenje vaspitne mjere, odvojili i spriječili čak i vizuelni kontakt maloljetnika sa osuđenim licima, kao i stigmatizaciju maloljetnih počinioca krivičnih djela.

PRAVDA ZA SVAKO DIJETE

Zaštita djece izložene riziku i djece u
kontakta sa pravosudnim sistemom u BiH

*Ministarstvo pravde BiH
Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH
Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH
Federalno ministarstvo pravde
Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova*

*Federalno ministarstvo rada i socijalne politike
Ministarstvo pravde RS
Ministarstvo unutrašnjih poslova RS
Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite RS
Vlada Brčko distrikta BiH*

AKCIONI PLAN PREVENCIJE MALOLJETNIČKOG PRESTUPNIŠTVA I PRIMJENE ALTERNATIVNIH MJERA U GRADU BANJA LUKA

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

SWEDEN

STRATEŠKI CILJ 1. Uspostaviti efikasne mehanizme prevencije maloljetničkog prestupništva							
Strateški program 1.1. Razvijanje preventivnih programa							
Br. Aktiv.	Aktivnost u cilju realizacije strateškog programa	Vremenski rok	Nositelj aktivnosti	Sredstva		Indikator realizacije	Indikator uspjeha
				Budžetska	Donatorska		
1.1.1.	Kreirati preventivni program maloljetničkog prestupništva i prepoznavanja djece u riziku u osnovnim i srednjim školama na teritoriji Grada Banja Luke, na osnovu izvještaja o realizaciji projekta ISRD3	Decembar 2016. godine	Radna grupa u saradnji sa Institutom za društvena istraživanja FPN Univerziteta u Banja Luci			Kreirani eksperimentalni preventivni programi u sferi primarne prevencije i prepoznavanja „djece u riziku“	Olakšana, precizirana prevencija maloljetničke delinkvencije Jednoobrazni i precizniji kriteriji prepoznavanja djece u riziku
1.1.2.	Iznaći način za omogućavanje školovanja štíćenicima VP Doma Banja Luka	Juni 2016. godine	Gradska uprava (Odjeljenje za društvene djelatnosti) i KPZ Banja Luka	nisu potrebna sredstva		Iznađeno rješenje za omogućavanje školovanja štíćenicima VP doma	Omogućen najbolji interes djeteta u kontekstu ostvarivanja prava na obrazovanje - omogućeno školovanje za štíćenike VP Doma
1.1.3.	Obezbijediti prostorije, opremanje i organizaciju sadržaja za učenike putnike	Septembar 2016.	Gradska uprava i poljoprivredna škola		Potrebna donatorska sredstva	Opremljena prostorija	Korištenje prostorije od strane učenika putnika

Strateški program 1.2. Senzibilizacija stručne i šire javnosti							
1.2.1.	Edukacija urednika medija na temu djece u kontaktu sa zakonom, sa posebnim osvrtom na primjenu ZZPDMKP ³	Kontinuirano	Gradska uprava Banja Luka		UNICEF	Broj održanih edukacija	Unaprijeđena znanja iz oblasti medijskog tretmana djece u kontaktu sa zakonom
1.2.2.	Izraditi protokol o saradnji i postupanju svih subjekata uključenih u problematiku maloljetničkog prestupništva na području Grada Banja Luka	6 mjeseci po usvajanju AP	Radna grupa i Biro za ljudska prava		UNICEF	Potpisan protokol	Postupanje po protokolu, podizanje saradnje aktera na nivo institucija
1.2.3.	Dosljedna provedba odredbi Zakona o točenju alkohola i kretanju djece nakon 22:00 časa	Kontinuirano	Gradska uprava (komunalna policija i inspekcija) u saradnji sa CJB Banja Luka	nisu potrebna sredstva		Povećan broj inspeksijskih nadzora i policijskih intervencija (kontrole, racije, pregledi...)	Viši stepen poštivanja javnog reda i mira

³ Skraćenica ZZPDMKP je u cijelom tekstu korištena za označavanje Zakona o zaštiti i postupanju s djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku RS (Službeni glasnik RS broj 13/10)

STRATEŠKI CILJ 2. Stvoriti uslove za efikasniju primjenu alternativnih modela postupanja i vaspitnih mjera prema maloljetnicima u kontaktu sa zakonom**Strateški program 2.1. Unaprijeđenje uslova za primjenu i izvršenje vaspitnih preporuka i/ili posebnih obaveza**

Br. Aktiv.	Aktivnost u cilju realizacije strateškog programa	Vremenski rok	Nositelj aktivnosti	Sredstva		Indikator realizacije	Indikator uspjeha
				Budžetska	Donatorska		
2.1.1.	Identifikacija ustanova za provođenje vaspitnih preporuka i posebnih obaveza - liječenje u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi; uključivanje u pojedinačni i grupni tretman;	6 mjeseci nakon usvajanja AP	Radna grupa uz asistenciju Biroa za ljudska prava		UNICEF	Identifikovane ustavnove za provedbu vaspitnih preporuka	Omogućeno provođenje vaspitnih preporuka
2.1.2.	Izrada smjernica za provođenje vaspitne preporuke i posebne obaveze - liječenje u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi	6 mjeseci nakon identifikovane ustanove	Radna grupa uz asistenciju Biroa za ljudska prava		UNICEF	Izrađene smjernice	Olakšano, standardizovano provođenje vaspitne preporuke
2.1.3.	Izrada smjernica za provođenje vaspitne preporuke i posebne obaveze – uključivanje u pojedinačni i grupni tretman	6 mjeseci nakon identifikovane ustanove	Radna grupa uz asistenciju Biroa za ljudska prava		UNICEF	Izrađene smjernice	Olakšano, standardizovano provođenje vaspitne preporuke
2.1.4.	Izrada smjernica za provođenje vaspitne preporuke i posebne obaveze – redovno pohađanje škole	6 mjeseci nakon identifikovane ustanove	Radna grupa uz asistenciju Biroa za ljudska prava		UNICEF	Izrađene smjernice	Olakšano, standardizovano provođenje vaspitne preporuke
2.1.5.	Edukacija osoba uključenih u provođenje vaspitne preporuke i/ili posebne obaveze - liječenje u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi	6 mjeseci nakon izrade smjernica	Radna grupa uz asistenciju Biroa za ljudska prava		UNICEF	1 edukacija	Stvoreni uslovi za provođenje vaspitne preporuke

2.1.6.	Edukacija osoba uključenih u provođenje vaspitne preporuke i/ili posebne obaveze – uključivanje u pojedinačni i grupni tretman	6 mjeseci nakon izrade smjernica	Radna grupa uz asistenciju Biroa za ljudska prava		UNICEF	1 edukacija	Stvoreni uslovi za provođenje vaspitne preporuke
2.1.7.	Edukacija osoba uključenih u provođenje vaspitne preporuke i/ili posebne obaveze – redovno pohađanje škole	6 mjeseci nakon izrade smjernica	Radna grupa uz asistenciju Biroa za ljudska prava		UNICEF	1 edukacija	Stvoreni uslovi za provođenje vaspitne preporuke
2.1.8.	Izraditi prijedloga kriterija za odabir pravnih lica za provođenje vaspitne preporuke i/ili posebne obaveze – „Rad bez naknade u korist humanitarne organizacije...“	6 mjeseci od usvajanja AP	Radna grupa	volonterski		Izrađen tekst prijedloga	Donesen podzakonski akt „Kriteriji za odabir pravnih lica za provođenje vaspitne preporuke i/ili posebne obaveze“

Strateški program 2.2. Stvaranje pretpostavki za kvalitetnije provođenje ZZPDMKP							
Br. Aktiv.	Aktivnost u cilju realizacije strateškog programa	Vremenski rok	Nositelj aktivnosti	Sredstva		Indikator realizacije	Indikator uspjeha
				Budžetska	Donatorska		
2.2.1.	Osigurati optimalan broj sertifikovanih policijskih službenika za rad sa djecom u skladu sa ZZPDMKP	Do kraja 2017. godine	CJB Banja Luka	Da (preporuka: iznaći sredstva iz Ministarstva pravde RS - - CEST RS)		Najmanje 30 sertifikovanih policijskih službenika	Efikasnija primjena Zakona
2.2.2.	Osigurati optimalan broj sertifikovanog osoblja VP doma za rad sa djecom u skladu sa ZZPDMKP	Do kraja 2017. godine	KPZ Banja Luka	Da (preporuka: iznaći sredstva iz Ministarstva pravde RS - - CEST RS)		Najmanje 16 sertifikovanih policajaca KPU Najmanje 7 certificiranih stručnih saradnika KPU	Efikasnija primjena Zakona
2.2.3.	Osigurati optimalan broj sertifikovanih stručnih radnika organa starateljstva za rad sa djecom u skladu sa ZZPDMKP	Do kraja 2017. godine	JU „Centar za socijalni rad“ Banja Luka	Da (preporuka: iznaći sredstva iz Ministarstva pravde RS - - CEST RS)		Najmanje 12 sertifikovanih stručnih radnika JU „Centar za socijalni rad“ i 6 certificiranih stručnih radnika organizacije koja pruža uslugu prihvatne stanice za djecu	Efikasnija primjena Zakona

2.2.4.	Kontinuirana, problemski orjentisana edukacija sertifikovanih osoba uključenih u provođenje ZZPDMKP	Kontinuirano	Radna grupa, NVO		UNICEF	2 edukacije godišnje	Kvalitetnija multidisciplinarna i multisektorska saradnja; osnaživanje subjekata provedbe ZZPDMKP
2.2.5.	Inicirati zapošljavanje stručnog savjetnika u okviru Odjeljenja za maloljetnike Okružnog tužilaštva Banja Luka	6 mjeseci po usvajanju AP	Radna grupa i Okružno tužilaštvo	Da (preporuka: Ministarstvo pravde RS)		Izražena potreba Ministarstvu pravde RS Zagovarano zapošljavanje	Kvalitetnija primjena zakona putem zaposlenog stručnog savjetnika
2.2.6.	Izraditi elaborat o društveno – ekonomskoj opravdanosti JU „Vaspitni centar“ Banja Luka	Decembar 2016. godine	Radna grupa u saradnji sa Biroom za ljudska prava	Gradska uprava		Obavljene javne rasprave Izrađen elaborat	Spoznaja o društveno – ekonomskoj opravdanosti osnivanja vaspitnog centra

STRATEŠKI CILJ 3. Stvoriti održiv sistem podrške multidisciplinarnog rada							
Br. Aktiv.	Aktivnost u cilju realizacije strateškog programa	Vremenski rok	Nositelj aktivnosti	Sredstva		Indikator realizacije	Indikator uspjeha
				Budžetska	Donatorska		
3.1.	Organizovati redovne sastanke tima za praćenje i koordinaciju Akcionog plana	Kvartalno	Gradska uprava Banja Luka	Nisu potrebna sredstva		Redovno održani kvartalni sastanci	Aktivnosti se provode u skladu sa Akcionim planom
3.2.	Proširiti mandat Radne grupe na monitoring i koordinaciju provođenja Akcionog plana	Po usvajanju akcionog plana	Gradska uprava Banja Luka	Nisu potrebna sredstva		Proširen mandat radne grupe	Obezbjeden monitoring i praćenje provođenja AP
3.4.	Unaprijediti saradnju između institucija uključenih u realizaciju Akcionog plana, kroz potpisivanje protokola o saradnji i drugih relevantnih aktivnosti	9 mjeseci po usvajanju AP	Radna grupa, Biro za ljudska prava	Nisu potrebna sredstva		Potpisan protokol o saradnji	Unaprijedena saradnja između institucija
3.5.	Izveštavati Skupštinu grada I Gradonačelnika o rezultatima Akcionog plana	Godišnje	Radna grupa	Nisu potrebna sredstva		Dostavljeni izvještaji o stanju maloljetničke delinkvencije	Gradske vlasti upoznate sa realizacijom AP I stanjem maloljetničke delinkvencije
3.6.	Povezivanje dodjele budžetskih sredstava sa provođenjem aktivnosti iz Akcionog plana	Kontinuirano	Gradska uprava Banja Luka	Da, već postojeća sredstva		Provođenje aktivnosti akcionog plana uvrštena kao kriterij za dodjelu budžetskih sredstava	Dodijeljena budžetska sredstva za realizaciju aktivnosti iz akcionog plana